

Uvod

1. Poboljšanje interkulturalne kompetencije u dopunskim školama: obrazloženje i značaj

Deca i omladina u imigracionim zemljama (a i mnogo gde drugo) odrastaju u kulturno i jezički veoma heterogenim kontekstima. Ta mnogostrukost se pokazuje pre svega u važnom životnom kontekstu koji predstavlja škola, a u kojoj je danas teško naći razred u kojem nije zastupljeno više jezika i kultura i u kojoj broj dece s migracionom pozadinom ne prelazi 30, 40, 50 ili više odsto. Razredi u dopunskim školama maternjih jezika predstavljaju izuzetak u institucionalnom kontekstu škole. I tu ima dijalektalnih i delom nacionalnih razlika (npr. govornici arapskog jezika iz više arapskih zemalja), ali se ipak može govoriti o arapskoj, turskoj, albanskoj itd. dopunskoj školi.

Osnovni zadatak škole je da pripremi decu i omladinu za život u društvu. U našem slučaju to znači život u plurikulturalnom, višejezičnom društvu. Taj zadatak se odnosi kako na redovnu školsku nastavu, tako i na dopunsku nastavu maternjeg jezika. Pri tom redovna škola, u skladu sa nastavnim planom, prenosi pre svega sadržaje i teme u vezi sa imigracionom zemljom, a dopunska škola maternjeg jezika prenosi sadržaje i teme koji su u vezi sa a) zemljom porekla, njenom kulturom i njenim jezikom i b) životom u imigracionoj zemlji.

Međutim, i jedna i druga škola moraju, da bi ispunile svoje zadatke, aktivno doprinosti izgradnji čitavog niza kompetencija neophodnih za život u plurikulturalnim i višejezičnim društvima. U to se ubrajaju, recimo, sposobnost savlađivanja konflikata, tolerancija, prihvatanje (umesto odbijanja) drugih kultura i načina života i zainteresovanost za njih, kao i spremnost da se preispitaju sopstvene vrednosti, norme i predstave o podeli uloga.

Deca i omladina iz porodica imigranata imaju još jedan važan zadatak u okviru razvijanja interkulturalne kompetencije, a to je orijentacija u i među kulturama domovine i imigracione zemlje. Polje napetosti koje nastaje između kultura i njihovih delom različitih normi i vrednosti može izazvati snažne konflikte koji ometaju razvoj. Nastavnici dopunskih škola imaju u tom smislu izuzetno važnu ulogu, jer su često bolje upoznati s obe kulture od nastavnika redovnih škola. Kako nastavnici dopunskih škola mogu doprinosti približavanju kultura u okviru šest različitih tematskih polja pokazuju predlozi za nastavu u ovom priručniku. Kada se ovi predlozi prilagode, prošire i izvedu na časovima koji postaju zanimljivi, motivišući i poučni, postiže se cilj ovog priručnika.

2. Ciljevi i struktura ovog priručnika

Ovaj priručnik je zamišljen kao potpora učenicima i nastavnicima dopunskih škola u izgradnji interkulturalne kompetencije uz pomoć nekoliko konkretnih tema. Interkulturalne kompetencije osposobljavaju decu i omladinu da se snađu u životnim uslovima i društvenom kontekstu. Jačanje njihovog plurikulturalnog i višejezičnog identiteta može postati vredan resurs kada se traži adekvatna komunikacija, artikulacija očekivanja i izbegavanje konfliktnih situacija u društvu često nesigurnom i punom protivrečnosti.

Priručnik sadrži šest tematskih celina koje su identično strukturisane. Svaka počinje kratkim uvodom i obuhvata sedam konkretnih predloga za nastavu koji se odnose na različite oblasti kompetencija (vidi dole; upor. i pregled na kraju priručnika). Predlozi za nastavu su usklađeni sa određenim školskim nivoima, ali je skoro sve njih moguće, uz odgovarajuća prilagođavanja, realizovati i na nižim ili višim nivoima.

U izboru tema za šest nastavnih jedinica vodili smo se pre svega kriterijumom orijentacije prema konkretnom životnom okruženju dece i omladine. Predlozi za nastavu su, da bi učenicima pružili optimalnu i autentičnu potporu u razvijanju svojih mogućnosti delovanja i samoostvarenja, koncipirani tako da tematizuju i potencijale za konflikte, ali i šanse i resurse, i podstiču interkulturalno učenje na svim nivoima. Pri tom se neprestano mislilo i na nadasve poželjnu kooperaciju s redovnom nastavom ili drugim dopunskim školama maternjih jezika.

Šest nastavnih jedinica predstavljeno je na sledeći način (u zagradama su glavne oblasti podsticanja):

- 1 Kultura i identitet** – isti, a ipak drugačiji! (*podsticanje razvoja identiteta*)
- 2 Migracione priče** – svet u našem razredu (*biografsko učenje*).
- 3 Naši jezici** – mi govorimo više od jednog jezika! (*svest o višejezičnosti životnog okruženja kao resurs*).
- 4 Interkulturalna komunikacija** – kako se razumeći (*sposobnost komunikacije*).
- 5 Konflikti** – zajedničko traženje rešenja (*kompetencija za konflikt i rešavanje konflikta*).
- 6 Demokratija i dečja prava** – mi se mešamo u to! (*razumevanje pravednosti, pojam demokratije*).